

2. Куинджи Н. Н. Функциональная готовность ребёнка к школе : ретроспектива и реальность / Н. Н. Куинджи // Вестник Российской АМН. – 2009. – № 5– С. 33–37.
3. Лурия А. Р. Очерки психофизиологии письма / А. Р. Лурия // Письмо и речь : нейролингвистические исследования. – М. : Изд. центр «Академия», 2002. – С. 12–28 с.

РЕЗЮМЕ

Н. М. Голуб. Причины, механизмы, проявления трудностей детей младшего школьного возраста в овладении графо-моторным навыком.

В статье рассмотрены причины, механизмы, проявления трудностей младших школьников в процессе формирования у них графомоторного навыка. Особенное внимание уделено категории детей со стойкими графо-моторными ошибками вследствие нарушений ЦНС резидуально-органического генеза.

Ключевые слова: графо-моторный навык, стойкие специфические ошибки во время письма, нарушения ЦНС резидуально-органического генеза.

SUMMARY

N. Golub. Causes, mechanisms, manifestations of the difficulties primary school children may confront when acquiring grafo-motor skill.

The article examines causes, mechanisms, manifestations of the difficulties primary school children may confront in the process of grapho-motor skill formation. Special attention is paid to the group of children with persistent grapho-motor mistakes due to the disorders of residual organic genesis in CNS.

Key words: grapho-motor skill, specific persistent errors in writing, disorders of residual organic genesis in CNS.

УДК 371.3:613

О. П. Грошовенко

Вінницький державний педагогічний
університет ім. Михайла Коцюбинського

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

В статті розкриваються питання формування ціннісного ставлення до здоров'я дітей молодшого шкільного віку в процесі навчальної діяльності. Акцентується увага на особливостях методики організації та проведення уроку з основ здоров'я, забезпечення розвитку когнітивно-пізнавальної, емоційно-ціннісної сфери молодшого школяра.

Ключові слова: здоров'я, культура здоров'я, валеологічна освіта та виховання, молодші школярі, ціннісне ставлення до здоров'я.

Постановка проблеми. Важливою передумовою соціально-економічного розвитку суспільства є здоров'я громадян. Формування в підростаючого покоління ставлення до власного здоров'я як до найвищої людської цінності – одне з основних завдань держави.

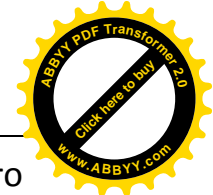
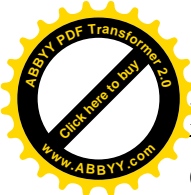
Основні підходи до збереження і зміцнення здоров'я дітей визначені в Державних національних програмах «Освіта» («Україна XXI століття») (1993 р.) та «Діти України» (2001 р.), «Концепції неперервної валеологічної освіти» (1994 р.), «Концепції інтегративної українознавчої валеологічної освіти в Україні» (1996 р.), Державному стандарті початкової загальної освіти (2011 р), Законах України «Про освіту», «Про охорону дитинства» (2001 р.), «Національній доктрині розвитку освіти» (2002 р.) тощо.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема формування здоров'я підростаючого покоління знаходить своє відображення у працях філософів, соціологів, психологів і педагогів. Зокрема, дослідження Б. Ананьєва, І. Беха, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна, Н. Чавчавадзе та ін. присвячені визначенню та осмисленню сутності категорії «цінність», розкриттю істотного впливу ціннісних новоутворень на розвиток і життєдіяльність особистості. Проблему ставлення особистості до базових життєвих цінностей досліджено С. Анисимовим, В. Бойком, О. Лазурським, В. М'ясищевим, Б. Ломовим, С. Рубінштейном та ін. Ученими М. Амосовим, Г. Апанасенком, І. Брехманом, В. Дімовим, Ю. Лисициним, В. Петленком, І. Муравовим та ін. досліджено феномен здоров'я: розкрито гармонійну єдність фізичної, психічної, духовної та соціальної його сфер, визначено чинники, що сприяють збереженню і зміцненню здоров'я.

У контексті нашого дослідження особливого значення набувають праці, які стосуються формування ціннісного ставлення до різних сфер дійсності, а також до здоров'я у дітей молодшого шкільного віку (І. Бех, Н. Бібік, Т. Бойченко, Е. Вільчковський, Н. Коваль, В. Кузь, О. Савченко, Л. Сварковська, С. Свириденко та ін.). Особливої уваги заслуговує питання формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей молодшого шкільного віку в процесі навчальної діяльності. Отже, актуальність, соціальна та педагогічна значущість проблеми, практична потреба в її вивченні та науково-методичному обґрунтуванні обумовили вибір теми статті.

Мета статті: обґрунтування необхідності курсу «Основи здоров'я» у формуванні ціннісного ставлення до здоров'я у дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Здоров'я – найбільше благо, одна з найвищих людських цінностей, запорука щастя, можливості

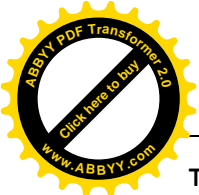
самовираження особистості. В епоху науково-технічної революції його цінність зростає ще більше, що зумовлюється дією соціальних факторів, які впливають на здоров'я.

Проблема здоров'я належить до споконвічних і глобальних. Міркування про здоров'я знаходимо у творах таких всесвітньо відомих філософів як Платон та Арістотель, Гіппократ та Ібн Сіна (Авіценна). Значення здоров'я підкреслювали в свій час ще К. А. Сен-Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оуен та багато інших.

Проблема збереження, зміцнення і відтворення здоров'я особистості та формування здорового способу життя на сьогоднішній день є надзвичайно актуальною. Її актуальність зумовлюється екологічною та економічною кризою, що спіткала Україну.

Зміни в суспільній свідомості, у ставленні суспільства до людини, до освіти зумовили появу нової парадигми не лише освіти, а й розвитку особи. Насамперед йдеться про філософське розуміння людини, природи, пізнавальне ставлення до освіти, про її здоров'я та життя.

Виділяючи здоров'я серед універсальї життя, осмислюємо в єдності теперішнього з минулим і майбутнім. Тобто здоров'я – це феномен буття, така сукупність властивостей організму людини, яка гарантує оптимальний розвиток, розкриття всіх позитивних властивостей особистості, таланту і обдарованості, забезпечення фізичної та інтелектуальної працездатності на максимально тривалий термін життя. На думку спеціалістів, здоров'я дітей, тривалість життя є показником соціально-економічного благополуччя в країні. Аналіз стану здоров'я громадян України та традиційної системи освіти окреслює декілька взаємо-пов'язаних негативних тенденцій. Одна з них – сповільнення та дисгармонізація фізичного та психічного розвитку значної частини дітей та учнівської молоді, що становить реальну загрозу виродження і вимирання народу України. Серед об'єктивних причин різкого зниження рівня здоров'я – глибока соціально-економічна криза, глобальні, передусім екологічні проблеми, слабка матеріально-технічна база і недосконала структура системи охорони здоров'я в нашій країні тощо. Важливе місце серед цих причин посідають також санітарно-гігієнічне невігластво значної частини населення України, відсутність у багатьох людей пріоритету здоров'я та можливості вести здорових спосіб життя як провідного чинника збереження здоров'я. Однією з причин

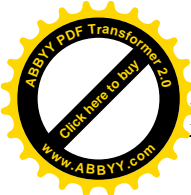
такого кризового становища є відставання існуючої в Україні системи, принципів, методів і способів охорони та зміцнення здоров'я від вимог сьогодення, розходження системи знань, якими оперує національна освіта, і реалії, які ми сьогодні маємо в результаті бурхливих соціально-економічних змін в Україні. Досить вагомою складовою виходу з вкрай несприятливої ситуації в галузі охорони здоров'я є забезпечення та оптимізація сучасної системи валеологічної освіти.

Початкова школа не може стояти осторонь від розв'язання таких нагальних завдань, як збереження генофонду нації. В той же час об'єктивна картина є невтішною. Зростають негативні тенденції психофізичного розвитку молодших школярів. Уже 80% першокласників, за даними спеціальних медичних обстежень, мають порушення здоров'я. Крім психофізичного, деформуються соціально-духовні аспекти розвитку сучасних дітей, загрозливим явищем є дитяча токсикоманія, народжена інфантильним ставленням до ціни власного життя.

Велику роль у формуванні уявлень про здоровий спосіб життя відіграє світогляд людини, фундамент якого формується уже в шкільні роки, коли діти оволодівають основами наук і досвідом суспільного життя. Починати формувати основні світоглядні поняття потрібно з початкових класів, тому що дітям з раннього віку властиве причинно-наслідкове сприймання всього того, з чим вони стикаються. Логіка природи виявляється найбільш доступною і зрозумілою учням. Тому саме природничі науки посідають чільне місце у формуванні правильних уявлень про здорову норму існування всього живого на Землі.

Знаменно, що дедалі гостріше відчувається потреба переходу від етапу поінформованості учнів про стан їхнього здоров'я до етапу формування в них стійкої мотивації здоров'я. Звичайно, мотиви збереження здоров'я є різними. Проте їх об'єднує спільна основа – правильне ціннісне ставлення до людського життя як до унікальнішого феномену природи і буття взагалі.

Завдання валеологічної освіти і виховання орієнтують на взаємодію знань і моралі, розвитку не лише когнітивно-пізнавальної, а й емоційно-ціннісної сфери молодшого школяра. Формування духовного світу гармонійно розвиненої особистості неможливе без виховання у неї ціннісного ставлення до власного здоров'я, що являє собою своєрідну

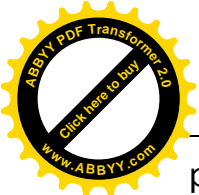
проекцію тих ціннісних підходів, що виробляються людством у процесі культурного розвитку.

Цінності становлять фундамент культури, і предметним полем формування цінностей є культура. Цілком очевидно, що категорія цінності є необхідною передумовою розуміння духовних вимірів, а також чинником осмислення власної поведінки в межах суспільних ціннісних орієнтирів. Ціннісна свідомість творить власний світ, світ емоційних переживань, ціннісних образів. Ціннісний світ людини складається з ціннісних образів. На відміну від пізнавального образу, спрямованого на відображення світу таким, яким він є, вихідною формою буття цінності є чуттєве переживання. У ціннісній формі людина не об'єктивує, а суб'єктивує зовнішню дійсність, привласнюючи її, наділяючи людськими смислами, стверджуючи тотожність з собою.

Цінності включають когнітивний й емоційний компоненти, знання та оцінку. Ці компоненти мають протилежні логічні властивості: знання фіксують суще, цінності – належне; в знаннях людина абстрагується від зацікавленості, в оцінці, навпаки, стверджує свій інтерес. У знаннях людина усвідомлює предметне вираження світу, в оцінці з'ясовує, чи відповідає дійсність її потребам. Цінність констатується свідомістю індивіда в акті оцінки, є підсумком встановлення значущості явища. Оцінювання дійсності – процес зворотний щодо пізнання, спрямований на оцінювача. Тому ціннісний рівень свідомості має потужний духовний потенціал самоудосконалення особистості.

Поняття «валеологічні цінності» тісно пов'язане з потребами, інтересами, ідеалами та нормами того суспільства, до якого належить суб'єкт. Тому в контексті порушеної проблеми ми розглядаємо цінності як ставлення суб'єкта до власного здоров'я. Ставлення людини до здоров'я завжди регулюється різноманітними цінностями – прагматичними, технічними, економічними, науковими, моральними, естетичними, філософськими, релігійними тощо.

Процес становлення та розвитку валеологічних потреб і ставлень обумовлений емоційними переживаннями, що базуються на наявному фонді знань, потреб, мотивів і ціннісного ставлення. В розмаїтті мотивів збереження здоров'я, що превалюють у молодших школярів, чільне місце посідають етичні, естетичні, екологічні мотиви. Відомо, що суспільство, де

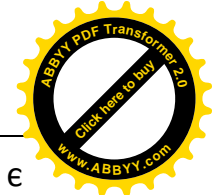
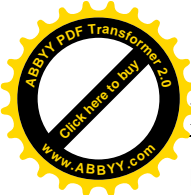

розквітають підприємництво та ініціатива, формує й певні «поведінкові стереотипи», тобто такі моделі поведінки, які передбачають необхідність підтримувати здорову форму. Це потребує від особистості змінити стиль життя – займатися спортом, правильно харчуватись, вчасно відпочивати. Це значить навчитись прогнозувати себе на успіх, формувати з себе нову людину, кардинально змінити своє ставлення до життя взагалі.

У багатьох країнах до навчальних планів шкіл введені заняття, що націлюють дітей на здоровий спосіб життя. Наприклад, у США та Японії – це курс «Навчання здоровому способу життя»; в Австралії – «Навчання раціональному використанню дозвілля». В Україні валеологічна освіта та виховання покликана утверджувати в суспільстві цінність здоров'я і шляхи формування в усіх верств населення необхідності додержуватися такого способу життя, який його формує, зберігає і зміцнює.

В процесі вивчення молодшими школярами курсу «Основи здоров'я» освітньої галузі «Здоров'я та фізична культура» особлива увага звертається на формування цінності здоров'я, мотивацію усіх суб'єктів виховного процесу до здорового способу життя. Програма курсу «Основи здоров'я» (авт. Т. Бойченко, Н. Коваль, Н. Бібік) орієнтує учителя на виховання у дітей ставлення до здоров'я як до особистої і соціальної цінності. Ця програма має практичний характер і націлена на досягнення якісно нових результатів – зміни ставлення дитини до свого здоров'я та виховання почуття відповідальності за нього. Навчальний предмет «Основи здоров'я» має великий інтеграційний потенціал, зумовлений його безпосередньою практичною спрямованістю. Кожен урок покликаний мотивувати дітей до уважного ставлення до свого здоров'я, заохочувати їх успіхи в опануванні умінь та навичок здорового способу життя і безпеки життєдіяльності. З цією метою рекомендується використовувати різні методики: казкотерапію, колективний розгляд творів мистецтва, моделювання робіт з різних матеріалів, малювання різними техніками, музикотерапію, що дозволить зробити процес навчання цікавим, різноманітним, ефективним.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Серед життєвих цінностей сучасної людини перше місце має посісти цінність життя та здоров'я. Особливу роль у формуванні ціннісних орієнтирів підростаючого покоління, навичок здорового способу життя відіграє

початкова школа. Одним із головних шляхів досягнення цієї мети є поєднання повноцінного викладання предметів освітньої галузі «Здоров'я та фізична культура».

Основною метою курсу «Основи здоров'я» є формування та зміцнення здоров'я учнівської молоді як умов збереження генофонду нації шляхом формування валеологічного світогляду і пріоритету здоров'я, виховання мотивацій ведення здорового способу життя.

Проблема формування у дітей ціннісного ставлення до здоров'я багатоаспектна. Вона вимагає поєднання загальних та індивідуальних засобів впливу, передбачає впровадження нового змісту, форм, методів, інноваційних технологій з метою забезпечення умов для позитивного впливу на ціннісну сферу молодшого школяра. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у обґрунтуванні необхідності використання специфічних методів формування ціннісного ставлення до здоров'я у дітей молодшого шкільного віку в процесі засвоєння змісту курсу «Основи здоров'я».

ЛІТЕРАТУРА

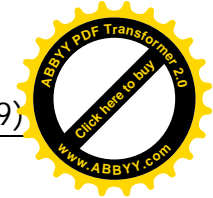
1. Гриньова М. Методика викладання валеології / Марія Гриньова // Директор школи. – 2002. – № 39. – 40. – С. 8–39.
2. Корнієнко С. М. Здоров'я дитини : родинні обереги : навчально-методичний посібник / Корнієнко С. М. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. – 96 с.
3. Рибальченко С. Є. Формування культури здоров'я учнів засобами інноваційних технологій. Модель навчального закладу – Школа сприяння здоров'ю / Рибальченко С. Є. – Х. : «Основа», 2010. – 143 с.
4. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти : посібник для вчителів і методистів початкового навчання / Савченко О. Я. ; 2-ге вид., доп., перероб. – К. : Богданова А. М., 2009. – 229 с.
5. Формування навичок здорового способу життя у молодших школярів в позакласний час / [авт.-упоряд. Л. Мазуренко]. – К.: Шк. Світ, 2008. – 128 с.

РЕЗЮМЕ

О. П. Грошовенко. Формирование ценностного отношения к здоровью детей младшего школьного возраста в процессе изучения курса «Основы здоровья».

В статье раскрываются вопросы формирования ценностного отношения к здоровью детей младшего школьного возраста в процессе учебной деятельности. Акцентируется внимание на особенностях методики организации и проведения урока по основам здоровья, обеспечение развития когнитивно-познавательной, эмоционально-ценностной сферы младшего школьника.

Ключевые слова: здоровье, культура здоровья, валеологическое образование и воспитание, младшие школьники, ценностное отношение к здоровью.

SUMMARY

O. Groshovenko. Value of attitude to health primary school children in the course study «basics of health».

The article reveals the problems of formation value attitude to the health of children of primary school age in the educational activity. Focuses on the features and methods of conducting lessons on the basics of health, ensuring the development of cognitive and cognitive, emotional and value-spheres of younger students.

Key words: health, culture, health, education and awareness valeological, younger students, value attitudes towards health.

УДК 37.165.12:37.017.4

В. В. Лях

Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

М. В. Лях

Сумський національний аграрний університет

ВИКОРИСТАННЯ КОЗАЦЬКИХ ВИГУКІВ ЯК ЧИННИКІВ ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я У ПРОЦЕСІ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті розкрито витоки й сутність вигуків у процесі поліпшення здоров'я під час творчої самореалізації козацької молоді. Висвітлюється їх значимість і використання у навчально-виховному та оздоровчому процесі просто неба, повсякденному й урочистому вживанні сучасного козака. Подається структура самореалізації у поліпшенні особистого здоров'я.

Ключові слова: здоров'я, самореалізація, структура самореалізації, самооцінка, самопрограмування, вигуки, оздоровлення просто неба.

Постановка проблеми. Незаперечно, що основним шляхом оптимального розвитку особистості є забезпечення самореалізації її соціальної, духовної й біологічної сутності. Здатність до здійснення самореалізації характеризує належний рівень розвитку людини. Слід зазначити, що особливу роль у процвітанні нації має самореалізація молоді у поліпшенні особистого здоров'я, що у свою чергу сприяє залученню її до здорового способу життя, більш продуктивній життєдіяльності.

Значну роль у оздоровчому процесі молоді відіграють і козацькі вигуки, як спонукальні чинники до цілеспрямованого гартування тіла й духу. Проте науковці ще й досі не розглядали питання застосування вигуків «Гей!», «Будьмо!», в сучасному навчально-виховному та оздоровчому процесі студентської та учнівської молоді.